

N.B. Het kan zijn dat elementen ontbreken aan deze printversie.

De uitstervende geluidstovenaar

Regisseur Alonso Casale portretteert Edgar Figner. Hij was de laatste Russische Gerauschmacher.

 Dana Linssen 7 september 2006 Leestijd 1 minuut

Figner is een film om naar te luisteren. Die je op de klanken van een licht ontstemde piano voert naar een tijd en een plaats die een beetje buiten onze tijd en plaats liggen. Zo'n onbetreden plek die je onmiddellijk herkent. Uit een droom, een film, een visioen? Je moet je eigen dromen en filmherinneringen wel meenemen naar Figner, the End of a Silent Century, de nieuwe film van de in Nederland woonachtig, in Parijs geboren Spaanse Nathalie Alonso Casale (1970). De film was ooit bedoeld als een documentair portret van Edgar Figner, de laatste Gerauschmacher van de Lenfilm-studio's in St. Petersburg, maar werd een verkenning van de Russische (film)geschiedenis.

Een Gerauschmacher voorziet een film van geluidseffecten. Live in de bioscoopzaal, ten tijde van de stille film, als aanvulling op de muzikale begeleiding. Of in de studio, bij wijze van nasynchronisatie, of gebrek aan geluidsopnamen. In deze tijd van steeds betere opnameapparatuur en digitale geluidseffecten een uitstervend beroep. Maar ze zijn er nog. In Engelstalige films staan ze als 'foley artists' op de titelrol, naar Jack Foley, een van de eerste geluidstovenaars uit Hollywood. Iedereen die wel eens als kind met twee lege kokosnoothelften tegen elkaar - klikklik klikklik - een paard heeft nagedaan, weet hoe Gerauschmachers te werk gaan.

We zien Edgar Figner aan het werk, met zijn zoon, rennend op een halve vierkante meter, met glassplinters in de weer, beukend op een biefstuk, contact houdend via een ingewikkeld systeem van tekens en signalen. Dat de dingen niet altijd hoeven zijn zoals ze eruit zien, weten we van film. Maar dat ze ook niet altijd zijn zoals ze klinken, dat snap je nu pas goed.

Alonso Casale zette zelf ook een Gerauschmacher in, Patrick Egreteau, en liet Figners voice-over inspreken door een acteur. Zo beweent zij niet alleen de teloorgang van Figners ambacht en het tijdperk van de stille film, maar trekt zij ook parallellen tussen het Sovjet-regime, dat stemmen en geluiden liet wegvallen of

vervormde, en de gevolgen daarvan voor het persoonlijke leven van Figner, wiens oudtante betrokken was bij de moord op tsaar Alexander II.

Om Figners mentale reis te illustreren zochten Alonso en haar vader José-Luis Alonso Hernandez, die ook aan het scenario meeschreef, in Russische filmarchieven naar passende beelden. Uit bekend werk, van bijvoorbeeld Tarkovski en Sokoerov, maar ook uit bizarre spookverhalen en melodrama's. *Figner, the End of a Silent Century* is een film die veel eist tijdens het kijken, en dan veel teruggeeft. Die de schoonheid van stilte laat klinken als muziek en duizenden gezichten geeft.

Figner, the End of a Silent Century Regie: Nathalie Alonso Casale. Filmmuseum, Amsterdam. ****

Een versie van dit artikel verscheen ook in nrc.next van 7 september 2006